

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre..... 16 kor.
 Negyedévre..... 4 „
 Helyben háshoz hordva:
 Egész évre..... 20 kor.
 Negyedévre..... 5 „
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre..... 24 kor.
 Negyedévre..... 6 „

TISZÁNTUL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

A szerkesztőség kisértok visszaadását
 vagy megőrsésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

Nemzeti politika és szekularizáció.*

A magyar politikai és társadalmi élet válságos állapotához igazán nem volt szükség Hajdúvármegyének határozatára, mellyel a katolikus javak szekularizációjának üszkét dobta oda a magyar közéletbe. Látható ugyan máris, hogy a csóva nem tudott gyújtani s még a legliberálisabbnak mondott politikusok sem csallakoztak a Bocskay-hagyományokat emlegető hajdukhöz.

A szekularizációt is addig emlegették, a mesebeli farkas példájára, hogy amikor megjelent, nem ijedtek meg tőle. Pedig e kérdésnek van egy veszedelme, az, hogy vele az egységes magyar társadalmat és az előretörő nemzeti irányzatot meg lehetne akasztani, a vallási háborúság földözésével.

Maga a kérdés korántsem olyan veszedelmes; hiszen Ghiczy Kálmán 1873.

* A Székely Sámuel szerkesztésében megjelenő Politikai hetiszemlében egy világi katolikus tollából régebben jelent meg ez a kiváló cikk, melynek most aktualitást kölcsönöz az a körülmény, hogy Nagy-Várad és Biharmegye közgyűlése a napokban fogja tárgyalni Hajdumegye átiratát. Szerk.

február 24-én határozatot fogadtatott el a képviselőházzal a kath. alapok és alapítványok jogi természetének megvizsgálásáról, foglalkozott vele a kiküldött parlamenti bizottság, véleményt adott a királyi közalapítványi és a kincstári jogigazgatóság és az eredmény „Tisza Kálmán kormányzatának eredménye”, hogy a kath. alapok még csak parlamenti ellenőrzés alá sem vonhatók és Tisza Kálmán politikai hagyománya a királyi ellenőrző bizottság, mely a fő pátrónusi jog alapján ügyel fel a kath. egyházi javak allagára, és ellenőrzi a jövedelmek felhasználását.

A püspöki és káptalani javak jogi természete a kath. alapok körül folyt vitákban eléggé tisztázott. A püspöki javakról kiderült, hogy azok nem adtak az állami javakból, ellenben igen is örök tulajdonjogul adtak, akárcsak a szállás-örökjog alapján nyert adományok; és a királyok soha sem gondoltak arra, hogy ez alapítványszerű adományozásokat visszavonják, ellenben egész sorozata van a törvényeknek, amelyek a javaknak rendelkezésükre való felhasznál-

lását, az alapítók szellemének megfelelőleg, sürgettek.

1548-ban a török pusztítások idején a legjobb alkalom nyílott volna, hogy az epus tutt apáságok, prépostságok, stb. jövai állami és honvédeli célokra fordíttassanak, mégis az 1548: XII. t.-c. egyenesen ezt rendeli, hogy ezen elpusztultnak vett javadalmak katolikus egyházi célokra fordíttassanak. És ahol egyes javak foglalás, vagy zálogjog alapján magánosok kezére jutottak, a törvény világos rendelkezésével eredeti céljaikhoz utasítottak vissza.

A magánjogi elévülés, illetőleg a birtoklással való jogszerzés negyven évre állapítván meg az egyházi javaknál, már pusztán az elbirtoklás alapján is megtámadhatatlan tulajdonát képezik e javak alapszabályszerű céljainak, amint másfelől a folytonosan érvényben állott királyi főpátrónusi és állami felügyeleti jog is a közjog intézményévé vált az idők folyamán elannyira, hogy noha a kánonjog nem ismeri el a gyakorlással való jogszerzést, így a királyi pátrónus, mint az állami felügyeleti jog az egyház

„TISZÁNTUL” TÁRCZÁJA.

Szabó Pál levelet ír.

Irtam e levelet New-York városából.
 Édes anyám, vegyen búcsút a fiától.
 Ez az írás az én búcsúlelésem.
 Kelő nap sugára . . .
 Egész falunk látja . . .
 Nem kell föl az a nap soha többet nékem.

Irom a levelet a szabadság földjén,
 Sűrű könnyhullással bötűjét öntözvén.
 Száll a sóhajom, száll a lelkem is véle —
 Szabadságországba!
 Rab vagyok, bezárva, —
 Hóhér küld föl holnap az Isten elébe.

Gyónon az Istennek, gyónom jó anyámnak,
 Méltán száll fejemre holnap a gyalázat.
 A villamos szék, a mézsgödör — borzalom!
 De ha százszor kéne
 Meghalnom is érte,
 Azt az embert százszor megölném, fogadom! —

Tízezeren voltunk a pittsburgi gyárba.
 Tízezer. Mind magyar. Mind proletár, árva.
 Koldusok voltak honn, itt meg kutyák lettek.
 Csak a nemes fajta
 Maradott meg rajta:
 Csalódtak tízezeren — s szó nélkül szenvedtek.

Csattogtak, kattogtak pokolbeli gépek,
 Éjjé téve napot, nappallá az éjet.
 Lángot evő szörnyek, füsthányó kazánok
 Tátott toroka mellett
 Izzadtak, görnyedtek
 Magyarok tízezen; rongyos proletárok.

Egy-egy „előmunkás” zsebredugott kézzel
 — Mint jól táplált jenkí — jár köztünk le és fel.
 Korbács a kezében, megvetés szemébe,
 A zsebében pedig
 Dülled, terpeszkedik
 Koldusok béréből összelopott pénze.

Minden szombat este, ha fizették bérünk,
 Ezek a hiénák megszívták a vérünk.
 Egyiktől egy dollár, mástól kettő, három —
 Száz idegen tolvaj
 Így élt fényes móddal
 Tízezer nyomorgó magyar proletáron.

Egyszer megsokaltuk. Nagy András pajtásom
 Azt mondta szombaton: „Ez az én dollárom!”
 Hétfőn a gépnél járt — úgy írták, véletlen
 Megcsúszott, elesett
 Épp a kazán felett . . .
 Ugy húzták ki holtam, megszenesedtem.

Kerekes Józsi is — ösmerte-e lelkem?
 A húgomnak tetszett, ha igazán sejtem.
 Szegény kicsi húgom, a kékszemű Örsze! —
 Egyszer ő sem adott —

Ráfogták: izgatott!
 Harmadik éve ül valahol tömlőbe.

En türtem szótlanul. Bántottak: viseltem.
 Megraboltak: jól van. Magamnak kerestem.
 Még mást is biztattam: csak kitartás, bátran!
 Otthon rabok voltunk,
 Sokkal jobb a dolgunk
 A szabad, a gazdag, nagy Amerikában!

Csak egyetlen egyszer — nemrég, minapában
 Harangot öntöttünk az egyik hutában.
 Éppen olyan volt, mint a falunk harangja
 Mikor megöntöttem,
 Kicsordult a könnyem . . .
 S nem tudtam dolgozni, csak ajkam harapva.

Az a harang, mennyi mindent beszélt nékem!
 Bogárhátú házak a Tisza mentében,
 Közepén a templom, a toronyban harang,
 Egy pajkos kis gyerek
 (Magamra ismerék)
 Kongatja — s a harang kong, bong, bög, ging, galang..!

Látom, ott meesziről édes anyám s Örsze
 Indulnak templomba. Imádságos könyve
 Mind a kettejüknek ott van a kezébe.
 Bólongó akácfa
 Lehulló virága
 Festi az útjokat tisztára, fehérre . . .

„Hát te kutya hunki! — itt ilyen csúfolnak —
 Mit bámulsz? Dologra! Majd számolunk holnap!”

Iskolai cipők óriási választékban igen olcsón csak

ARANYI ALBERT

Telefon 512.

Fő-utcai cipőáruházában szerezhetők be.

Telefon 512.

részéről is mindenkor tiszteletben tartott.

És mert intézmények jogi természetének elbírálásánál a történelmi fejlődést szem előtt téveszteni nem lehetett, a konfiskációs politika magával a nemzeti jogfejlődéssel ütközik össze, maga a magyar közjog tilalmazza a kath. javak szekularizációját.

Némely hangzatosnak látszó jelszavak nem változtatnak a történelmi fejlődésben. Így hiába utalnak arra, hogy a kath. nagyjavadalmak bandériális, *honvédelmi* köteleességeikért kapták a birtokokat. A püspökök, káptalanok *első sorban egyházi köteleességeik teljesítésért* kapták a javadalmakat s a *honvédelmi kötelezettségeik ugyanazon módon szünek meg, ahogyan megszűntek a nemeseknek honvédelmi köteleességei az általános védkötelezettség* behozatalával.

Furcsa is lenne, hogy mikor a hadi erőnyekben ékes nemesség fölmentetett a haza védelmének köteleessége alól, a haza az öreg püspökökre és káptalanokra fenntartotta volna a hadszállítás kötelezettségét. Más volt a *várerődítésekhez* való hozzájárulásnak törvényes kötelezettsége, melyet még a múlt század elején is sokat hangoztattak. Azonban 1857 november 7-én *I. Ferencz József* elfogadta a püspököknek és nagyobb javadalmasoknak azt az ajánlatát, hogy a földterhementesítési kötvényekből 3,007.000 forintot fizessenek a vallásalapba, a *váderődítési járulékok megváltására. Ez összeggel a bandériális honvédelmi kötelezettségek is teljesen megszűntek*, s azóta a javadalmak alapítászerű céljaikra szolgálnak csupán. És hogy ezen céljaik-

Fülembe ordít az előmunkás durván.
Kattog a gép, csattog;
Én semmit sem hallok.
Ott jár a lelke, ott, egy akácós utcán.

Valamelyik napon egyik porkolábunk
Nem jött fel a gyárba, Nem is nagyon bántuk.
Ha beteg: hadd legyen. Ha nagy baja: éljen! —
Mikor hazatértem,
Tőlem jött ki éppen . . .
Sírva fogadott az én jó feleségem . . .

Édes anyám lelkem, ne kérdezzon többet.
Magamra vettem a jobbik ünneplőmet,
A zsebemben pisztoly — hat halál a magja —
S azt a hitvány ebet,
Aki koldussá tett,
A nyílt utcán küldtem örök kárhozatba!

Tízezer dolgoztunk a pittsburgi gyárba.
Tízezer. Mind magyar. Koldus, de nem gyáva.
Tízezer munkás mind kimondta a sztrájkot —
De éhesek voltak . . .
Mind visszakullogtak . . .
Nem pedig most már ássák is az árkot.

Édes anyám lelkem, ne sirasson engem.
Meyek a halálba békén. Megérdemlem,
S most levelem zárom. A jó Isten áldja!
De ha a harangja . . .
Bús szavát meghallja,
Gondoljon fiára, szegény Szabó Pálra.

Dr Krüger Aladár.

kal harmonikus áldozatok elől a nagyobb javadalmak el nem zárkoznak, világos példa arra, hogy 1848: XX. t.-c. végrehajtásának tekintendő kongrua-rendezésnél a nagyobb javadalmak királyi jóváhagyással 700.000 koronanyi évi járulékra költötték le javadalmaikat s mint-hogy az állam a nem katolikusoknál teljesen az állam terhére rendezte a fizetések kiegészítését, világos, hogy e 700.000 korona, mely tőkében *husz millió koronának* felelelné meg, voltaképen az 1848: XX. t.-c. végrehajtására fordítatik.

A konfiskáció egyébként sem terjedhetne *csupán a katta* javadalmakra, legalább a világon mindenütt úgy történt, hogy az összes felekezetek javai, alapítványai konfiskáltak, aminek végső mérlege aként alakult, hogy *az állam kénytelen volt magára vállalni* mindazon intézmények fenntartását, melyeket az ideig a felekezetek saját alapjaikból tartottak fenn.

Magyarországon a jogfejlődés egyenesen az *alkotmány biztosítékainak ismeri a felekezetek autonómiáját s a magyar alkotmány gyengítésére volna* a központi államhatalomnak olyatén fejlesztése, mely az egyházi javakat megszüntetvén, a papságot s a kultúrát minden faktorával együttesen a központi kormánynak szolgáltatna ki. Gondoljunk csak az abszolutizmus korszakára és abban a protestáns felekezeti és a kath. szerzetesi iskolák nemzetnevelő munkásságára s akkor a konfiskáció liberálisnak mondott jelszaváról be fogjuk látni, hogy a *magyarság érdeke kívánja* az autonómiák s a felekezetek kultur eszközeinek fenntartását.

Hajdumegye határozata lehet a franciák előtt liberális, de *magyar politikusok nemzeti érdekből* cselekszenek, ha a pusztában elhangzó szónak hagyják e határozatot s a nemzeti politikát a történelmi jogfejlődésnek, a jogok tiszteletének útjain vezetik tovább. Mert ha a sok százados egyházi javakat könnyű szerrel konfiskálni lehetne, *megtörténhetnék ez a konfiskálás a magyar alkotmány nyál is*. Erre pedig a hajduk még sem akarnak precedenst szolgáltatni.

A politikai válság. A »válság« című rovatot megkezdhetjük ismét. Mert a magyar politika szekere ismét a kátyuba került és se-hogy se tud onnan kiszabadulni. Az audienciák és párttanácskozások megint követni fogják egymást és olyan élénk, mozgalmas politikai kampányra van kilátásunk, mint minőben Tisza István bukása után volt részünk. Ennek a krízisnek néhány programpontja is meg van már állapítva, E hó 11-én miniszteri tanácskozás lesz, 14-én *Wekerle* audienciára megy, hogy a kormány kibontakozási tervét a felségnek előterjessze. 17-én *Lukács* László fog a felség előtt megjelenni. Közben a pártok értekezletet fognak tartani. Szeptember 27-én nagy minisztertanács lesz, melyben a kormány el fogja hatá-

rozni lemondását, amit a Ház szeptember 28-iki ülésében fognak bejelenteni. Ezután a Ház ülésai el fognak napoltatni. Ez a válság lefolyásának programja szeptember 28-ig. Hogy ezután mi fog történni, azt még ma senki se tudhatja.

Bécsből jelentik: A trónörökösöz közel álló politikai körök lapja, »Vaterland« mai számában a következő cikket közli:

A függetlenségi párti kormányalakításra való remények teljesen hajótörést szenvedtek. A függetlenségi párt vezetői már tudják, hogy az uralkodó mitsem akar tudni egy tiszta függetlenségi párti rezsimről és ragaszkodik ahhoz, hogy a 67-es elemeket a kormányzástól nem szabad kiszorítani. Ennek következtében a helyzet egyszerűbb lett; azt a tervet, hogy a *Wekerle*-kabinetet függetlenségi kabinettel pótolják, elejtették és most már csak arról lehet szó, hogy vajjon a koalíció hajlandó-e paktumbeli köteletségéhez képest a választói reformot megcsinálni vagy sem. Ha a függetlenségi párt többsége a *Justh* és *Holló* csoport nagyon is átlátszó intrika játékát meghusitja és a paktum végrehajtását ilyen módon lehetővé teszi, akkor a koalíció megmarad és a *Wekerle*-kabinet fogja a választói reformot megcsinálni, esetleg a választásokat is végrehajtani. Ha azonban a *Justh*—*Holló*-csoport játéka győzelmes lesz, akkor Magyarország az experimentumok mezejére fog lépni és a pártokon és parlamenten kívül álló politikusokból alakítandó kabinet fog kinevezettni, amelynek egyedüli feladata a paktum utolsó pontjának a választói reformnak megalkotása és az új választások végrehajtása lesz. Így valószínű, hogy mindenképen csupán ideiglenes megoldással fog végződni a magyar válság, ez az ideiglenes megoldás azonban igen gyorsan fog megtörténni, mert az idő rövid. **Ama nagy probléma, hogy vajjon a 67-es vagy 48-as elvek lesznek győzelmesek, csak akkor fog eldőlni, ha az új általános választói jog alapján alakított képviselőház létrejön.**

A románok országos nemzeti gyűlése A román nemzetiségű vezetők sehogysem tudnak belenyugodni Apponyi nyelvtanítási rendeletébe. Most, mint értesülünk, a románok országos nemzet gyűlést fognak tartani ebben az ügyben. A mozgalom élén előbb *Mecianu* és *Mihályi* érsekek állottak, most azonban lökéletesen ki akarják hagyni a mozgalomból a papokat és azok nélkül fogják a gyűlést megtartani. A gyűlés helye még nincs kijelölve, eddig négy város van kombinációba véve és pedig Budapest, Arad, Nagyszeben, Nagyvárad. A nagygyűlés programja még nincs megállapítva. A gyűlést október elején fogják megtartani.

Az első minisztertanács. Az első minisztertanács szeptember 10-én azaz pénteken lesz. Ekkor már minden politikus Budapesten lesz. A minisztertanács kizárólag a közös költségvetéssel fog foglalkozni, nagyon valószínű hogy e mellett azonban még a belső politikai ügyekről is szó lesz.

Szíves párttagost kérünk

Értesítés.

Van szerencsénk értesíteni szíves párttagóinkat, hogy szeptember hó elsejétől angol uri szabó üzletünket Szent János utca 1. sz. a. megnyitjuk

Kiss és Társa angol uriszabók Nagyváradon.

Városi közügyek.

A közgyűlés tárgysorozata.

Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága holnap, csütörtökön délután rendes havi közgyűlést tartja. Dacára, hogy a nyári szezonnak s a nyári munkaszüneti időnek már vége van, a közgyűlés nem valami zajosnak és élénknek ígérkezik. A tárgysorozatba mindössze 27 ügy van felvéve s ez között is alig kerül nagyobb jelentőségű.

Érdekesebb ügyek lesznek *Hajdúvármegye* átirata a szekularizációra vonatkozólag, amelynél a városi tanács a napirendre térést javasolja.

Fontosabb tárgy még a sütőműhelyekről alkotott szabályrendelet, a Körözspartfal építési munkálatainak kiadása és a közterek és utcai ültetvények gondozásának házikézelésbe vétele.

A közgyűlés tárgysorozata különben a következő:

1. A polgármester jelentése az augusztus közigazgatási állapotáról.
2. Arvavármegye törvényhatósága a bevett vallásfelekezettek lelkeszeinek illetménykiegészítése s korpótlékban való részesítése tárgyában hozott határozatát pártolás végett megküldötte.
3. Hajdúvármegye törvényhatósága a papi vagyon secularizációja tárgyában az országgyűlés képviselőházához küldött feliratát megküldi.
4. Arad szab. kir. város közönsége Nagyvárad város törvényhatóságát Kossuth Lajos szobrának folyó évt szeptember 19-ik napján tartandó leleplezésére meghívja.
5. A tanács, mint állandó választmány a sütőműhelyekről alkotott szabályrendelet tervezet tárgyalás és elfogadás végett beterjeszti.
6. A tanács a Körös-utca gyalogjáróinak aszfaltburkolása, továbbá a Fábán Lajos utca és a még burkolatlan bérkocsiállások aszfaltozása ügyében megtartott árlejtés eredményét javaslata kapcsán beterjeszti.
7. A tanács a Körös partfal építési munkákról megtartott árlejtés eredményét javaslata kapcsán beterjeszti.
8. A tanács a könyvmai munkákra vonatkozó s újabb megtartott árlejtés eredményét javaslata kapcsán beterjeszti.
9. A tanács a közterek és parkok gondozásának és a városi faiskolának 1910. január 1-től házi kezelésbe való vétele s a faiskolában levő üvegházak kijavítása s melegágyak berendezése végett javaslatait beterjeszti.
10. A tanács javaslata Fried Ferenc tnb. tagnak a Kertész- és Sánd utcák vizei levezetésére vonatkozó indítvány tárgyában.
11. A tanács a helybeli gör. kel. egyház felebbezését a holdas templom renoválásához kért 1000 korona hozzájárulása tárgyában javaslata kapcsán beterjeszti.
12. A tanács javaslata néh. Bogdán János hagyatékát képezett ingatlan eladása tárgyában.
13. A tanács Csorba Miklós kérvényét a baromvásártéri ételárúsi helyiség bérlése tárgyában javaslata kapcsán beterjeszti.
14. A polgármester előterjesztése az esküdtképes egyének alapjstromai ellen beadott felszólamlások, valamint ezekre teendő észrevételek bírálására hat bizalmiférfi megválasztása tárgyában.
- 15—19. Köztérvtéti ügyek.
20. A tanács a Rulikovszky ut mentén, a gázyár és honvéd gyalogsági laktanya közt

fekvő terület eladása tárgyában javaslatát beterjeszti (1-ső ízben).

21—27. Személyi ügyek, előleg, szabadságkérések és orvosi oklevelek meghirdetése.

Nagyvárad, 1909 szeptember hó 6 án.

Dr. Cseresnyes Béla,
aljegyző, tb. tanácsos.

Megölte az urát.

A szalárdi férjgyilkosság borzalmas esete még élénk emlékezetében áll a közönségnek és most újabb gyilkosságról ad hírt margittai tudósítók. Egy asszony, aki férjével 24 évet élt, tegnap fia segítségével megfojtotta a férjét.

Az esetről tudósítónk a következőket jelentette:

Tungács János 51 éves veszári lakos erdei munkás keresetéből elég tisztességesen élt feleségével és gyermekével együtt. A múlt hónapban a boldog családi életet rettenetes viaszályok váltották fel. Tungács János egyszerre megváltozott. Amikor a munka után hazament feleségével gorombáskodott, majd mikor gyermeke az anyja védelmére kelt még leszurással is fenyegette őket.

Az asszony állandóan panaszkodott a szomszédoknak, hogy ő már nem sokáig bírja férje gorombáskodásait.

— Meglátsák, egyszer megölöm magamat, csak a gyermekeim tartanak vissza, különben már rég végeztem volna magammal.

A szomszédok vigasztalták az asszonyt. — Majd megjavul az ura, csak legyen türelmemmel. Így mondták még tegnap előtt este is a szomszédok Tungácsnak és tegnap már meghalt Tungács János.

Tegnap reggel 9 órakor megjelent a vezéri előjáróságnál ifju Tungács János és bejelentette apja halálát. A községvezérrel azonnal kiküldték a halott kimer, aki a vizsgálat alkalmával konstatairte, hogy a meghalt ember nyakán kék foltok vannak és az arca is tele van ütések nyomásával.

— Hiszen ezt az embert megölték!

A hitelen jött állítás zavarba hozta az asszonyt, aki tagadott mindent, de tagadásában folyton ellentmondásokba került.

A szobában semmi sem tanuskodott a gyilkosság mellett. Az ágy is rendben volt s ez meg is tévesztette a halottkémert, aki mindazonáltal gyanúját közölte az előjárósággal. A községvezérrel jelen volt dr. Róth Sándor körorvos is, aki nyomban a helyszínre ment és ott megállapította, hogy a halál nem természetes, hogy azt külföldről idézte elő.

A körorvos a tapasztalatairól jelentést tett a királyi ügyészségnek, mely elrendelte a vizsgálat megindítását. A rendelet alapján a csendőrség megtartotta a nyomozást és mert Tungácsné, valamint a fia folytonos ellentmondásokba keveredtek, letartóztatta őket.

A csendőrség előtt Tungácsné bevallott mindent. Cselekedetét azzal okolta meg, hogy férje most már olyan életet folytatott, a mely miatt úgy az ő, mint a gyermekei élete veszélyben forgott.

A gyilkosságot úgy követték el, hogy tegnapelőtt este, amikor Tungács János lefeküdt, Tungácsné és a fia szimulálták az alvást. Éjjeli pedig mikor Tungács a legmélyebben aludt, megfojtották őt, hogy pedig segélykiáltásai ne hallatszanak ki, párnát tettek Tungács fejére.

A margittai járásbiróság tegnap délután

a helyszínre szállott ki és megtartották a hullát felboncolását. A letartóztatott embereket ma fogják bekísérni az ügyészségre.

Válasz a mult havi interpellációkra.

— A közbiztonság ügye. — A Bottó-hagyaték sorsa. — A köztisztaság kérdése. —

Az augusztus hóban tartott városi közgyűlésen Nagyvárad város törvényhatósági bizottsági tagjai közül többen intéztek interpellációt a tanácskozást vezető elnökhöz: Bordé Ferenc városi főjegyzőhöz.

Bordé Ferenc mint polgármesterhelyettes nem adott azonnal választ az interpellációkra, hanem hivatkozva a törvényre, ígéretet tett, hogy az interpellációkra a szeptember havi polgármesteri jelentés kapcsán adja meg a választ.

Ezen ígéretnek megtel-lően a holnapi, csütörtöki közgyűlésen a polgármesteri jelentés végén Bordé Ferenc a következőkben válaszolt a mult havi interpellációkra:

A folyó évi augusztus havi közgyűlésen előterjesztett interpellációkra válaszat a következőkben van szerencsém előterjeszteni:

Balogh Döme bizottsági tag ur által a közbiztonság ügyében és a Bottó Ferenc hagyaték ügyében intézett kérdésekre előterjesztem, hogy a vágóhid kiépítésére vonatkozó tervek a városi mérnöki hivatal által elkészítve lettek s így az rövid időn belül tárgyalás és kivitel végett beterjesztve lesz, addig is pedig még a vágóhid kiépítése eszközölhető lesz, felhívtam a mérnöki hivatalt, hogy különösen a hűtő kamráknál mutatkozó rendellenes állapotok megszüntetése végett javaslatait kéredekem nélkül tegye meg.

A Bottó Ferenc hagyaték, illetve a főző iskola ügyében jelentem, hogy a főző iskola felállítására az első intézkedések megtételéhez szükséges, hogy a végrendelet akaratához képest a főző iskola ügyét intéző választmány megalakításuk. A főző iskola kezelésére vonatkozó szabályzat elkészítették. Az erre vonatkozó javaslat a tanácshoz beterjesztett tárgyalás alatt áll.

A köztisztaság érdekében Weiss Lajos törvényhatósági bizottsági tag ur által előterjesztett interpellációra annyit válaszolhatok, hogy tudomásom van arról, hogy a város utcái, terei tisztántartása végett eddig tett intézkedések nem kielégítőek s hogy még igen sok intézkedést kell tennünk, hogy ez irányban telmerülő jogos igényeket kielégítsük.

A köztisztasági kérdés gyökeres megoldást kíván s a legelső feladat a város köztisztasági szabályrendletének elkészítése, melyben gondoskodni kell mindazon bajoknak az orvoslásáról, amelyek a város utcáinak bepiszkolását nagy mérvben fokozzák, meg kell állapítani, hogy a házi szemét kihordása miként eszközöltessek s ezzel kapcsolatosan a közterek, utcák takarítása, locsolása házilag kezeltessék-e vagy vállalati uton adassák ki, e végből a tanács által már utasítva lett a rendőrök kapitány a

Téli szükségletek fedezésére

a legolcsóbb bevásárlási forrás

Mezey János és Társa
fűszer és cseme üzlete

NAGYVÁRAD,
Szt. László-tér, Takarékpénztár épület.
Telefon: 249. Telefon: 249.

megfelelő szabályrendeleti tervezet elkészítésére s addig, míg ezen szabályrendelet letárgyalva s kormány hatóságilag jóváhagyva nincs, a jelenlegi kezelési rendszeren változtatni csak veszélyes kísérlet volna s főtörökvésünket csak az képezheti, hogy a szabályrendelet mielőbb elkészíttessék, letárgyaltassék s addig is a jelenlegi kezelésben a tapasztalt hiányok a költségvetés keretén belül orvosoltassanak.

Tisztelettel kérem a Tekintetes Törvényhatósági bizottságot, miszerint válaszat s jelentésemet tudomásul venni méltóztassék.

UJDONSÁGOK.

Kérjük igen tisztelt vidéki olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében e miatt akadály történjenek.

* **Kisasszony napja** Ünnepet ül ma, szerdán a kath. egyház, Kisasszony napját, Mária születésének emlékeztet. Ami a hajnal a természetben, az Mária születése az emberi nem megváltásának történetében; jelzi az üdvösség napjának érkezését. Az ünnep alkalmából a templomokban ünnepélyes szent misék és szent beszédek lesznek. — Kisasszony napján nagy bucsuk lesznek Mária-Radnán és a biharmegyei Szent-Jobbon, amelyre a hívek óriási számban zárandokolnak. Nagyváradról is többen mentek úgy Radnára, mint különösen Szent-Jobbra. Ez utóbbi község templomában *Rozemberszky* Gyula esperes-plébános tartja az ünnepélyes szent misét, míg *Brém* Lőrinc szentszéki aljegyző, pápai tb. káplán prédikál.

* **Személyi hírek.** Dr. *Radu* Demeter nagyváradai gör. kath. püspök Belényesből tegnap este Nagyváradra hazaérkezett. — *Glac* Antal főispán a mai nap folyamán a fővárosba utazik. — *Trsztjanszky* László főerdőtanácsos a kultuszminiszterium VIII. ügyosztályának főnöke Belényesből visszautazott a fővárosba. *Trsztjanszky* hosszabb ideig tartózkodott Belényesben, a gör. kath. püspökség erdészeti ügyeinek megvizsgálása céljából.

* **A Köröspartfal építése.** Évek óta tartó készülődés után most már rátér Nagyvárad városa a városház melletti Köröspartfal újépítésére. Ezen kérdés megoldása nemcsak szépsézetben fontos, hanem közforgalom tekintetéből is, mert a Körözs-utca szűk torkolata 6 méterrel kibővül a partfal építése által. A holnapi közgyűlés dönt a felett, hogy kivel készítteti el Nagyvárad városa a partfalat. Ha egységes ajánlat volna a városi törvényhatóság előtt, akkor csak a vállalati összeget kellene nézni, hogy melyik az olcsóbb, de az adott esetben a kivitel módzataira, sőt még a beépítendő anyagra nézve is eltérők az ajánlatok s nem annyira a vállalati összeg a döntő, hanem az a kérdés, hogy melyik ajánlat keresz-

tülvitele lesz a jobb, erősebb a városra nézve, nehogy a szegedi parttal sorsa ismétlődjék. Éppen azért a szakértők feltétlenül az Ince Lajos és társai ajánlatát tartják a városra nézve előnyösnek, mert akkor a város egy kellően megalapozott, erős, masszív beton tömb parlfalat kap a város, amely nemcsak a víz erejének, hanem a part felől rá nyomuló óriási földtömeg nyomásának is ellenáll s így kellő biztosítékot nyújt. Másik előnye ezen ajánlat az, hogy általánosságáról szól s így az egységáros ajánlatoknál mindég előforduló pótmunkák felszámítása ki van zárva s nem fordulhatnak elő meglepetések a lezárolásnál. A szakértők különben sokkal csinosabbnak is tartják az Ince és társa ajánlatát, mert az óriási tömb úgy lesz kiképezve, mintha kockakövekből lenne rakva s a ciklops-fal benyomását teszi. Nagyvárad város törvényhatósága amikor dönt a munkálatok kiadása felett, bizonyára figyelembe veszi mindezeket az előnyöket.

* **Az új polgári iskolai igazgató kinevezése.** A *Winkler* Lajos nyugalomba vonulásával Nagyvárad városi községi polgári fiúiskolájánál megüresedett igazgatói állást most töltötte be *Vasady* Lajos kir. tanfelügyelő. A községi iskolaszék az igazgatói állásra *Feliczides* Lajos helyettes igazgatót, *Mikusay* József és *Buday* Alajos polg. iskolai tanárokat ajánlotta a kir. tanfelügyelőnek kinevezésre. *Vasady* Lajos kir. tanfelügyelő tegnap döntött s *Feliczides* Lajost bízta meg a polgári fiúiskola igazgatói teendőinek ellátásával. Ez a kinevezés bizonyára meglegedést keltett egy polgári iskola barátai, mint a szülők között, mert *Feliczides* Lajos helyettes igazgatói működésével beigazolta, hogy nála jó kezében lesz letéve a mindjobban fejlődő iskola vezetésének ügye. Egyben kifejezésre jutott a kinevezéssel a fellettes hatóság elismerése *Feliczides* Lajos eddigi buzgó működése iránt.

* **Áthelyezés.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter dr. *Visnya* Aladár nagyváradai állami főreáliskolai tanárt a budapesti VI. kerületi leányiskolához és leánygimnáziumhoz a VIII. fizetési osztályba rendes tanárnak helyezte át.

* **A pénzügyek mai közgyűlése.** Ma, szerdán délelőtt fél 11 órakor tartatik meg a Kereskedelmi Csarnok termében a pénzügyek és pénzügyi tisztviselők együttes gyűlése a létesítendő Országos Központi Nyugdíj Egyesület érdekében. Tekintve, hogy ezen gyűlés — mely az első ilyenmű az egész országban — egyúttal Zászlóbontás is, igen nagy érdeklődés kíséri nemcsak Nagyvárad és Biharvármegyéből, de az ország valamennyi jelentősebb városából is. A közgyűlést társas ebéd követi a Fekete Sas éttermében a la carte.

* **Nogáll-utca csatornázása.** *Bordé* Ferencz főjegyző előterjesztést tesz a holnapi közgyűléshez, hogy rendelje el a Nogáll-utca csatornázását s mivel a tervek készen vannak, s a munkálatok 10.000 koronára ruagnak, *Rendes* Vilmos városi vállalkozót bízzák meg a munkálatok keresztülvitelével. Ha az előterjesztést elfogadja a közgyűlés, a Nogáll-utca még ez évben csatornát kap.

* **A közterek gondozása házi kezelésben.** Tizenkét év óta a nagyváradai közterek és parkok gondozását, valamint az utcai ültemények fenntartását a nagyváradai lövészegylet kebelében működő Rhédey kerti bizottság látta el. Nagyvárad város ezen munkálatok teljesítéséért évenként 12000 koronát fizetett a lövészegyletnek. A várossal kötött szerződés ez év végével lejárt. A városi tanács nem javasolja a szerződés megújítását, hanem oly irányu javaslatot terjeszt a holnapi közgyűlés elé, hogy 1910. január hó 1 től a város a közterek és parkok gondozását és fenntartását házi kezelésbe vegye s bizza meg a városi tanácsot, hogy a városi kert visszavétele s a házi kezelés életbeléptetése iránt tegye meg a szükséges intézkedéseket.

* **Az őszi közgyűlés előtt.** Bihar megye őszi közgyűlésének tárgysorozata teljesen össze van állítva. A tárgyalás alá kerülő ügyek előkészítését már csütörtökön megkezdik a szakosztályok. Csütörtökön a III. a IV., 11. évi az I. szakosztály ülészik. 13-án az igazoló választmány tart ülést, míg 14-én a II. szakosztály.

* **A virilisek névjegyzékének összeállítására.** Nagyvárad városi igazoló választmánya a jövő hétfőn, szeptember hó 13. án d. u. 3 órakor ülést tart s ez alkalommal állítja össze Nagyvárad városi jövő évi viriliseinek névjegyzékét.

* **Darwin-kör.** Szegéay Darwin anyyia jutott már, hogy mucsai »mi tudósok« váaszják cégtáblául; mint a sarki szatóc a vitez skalpoló iodiánt. »Darwin-kör« alatt váltakozik néhány ur Nagyváradon a felnöttek oktatására. Azt mondják, a mai középiskola nem felel meg igazi feladatának, mert csak általános műveltséget ad, de nem beszél Darwin. Spencer és Marx »termékeny gondolatvilágát«. Ezt a termékeny gondolatvilágot kívánják a közönséggel közölni dr. Fried János, Horvát Henrik, dr. György Ernő, Udvardy J. Ödön, dr. Sarkadi Lajos s a többi hasonló kiváló tudós férfiu, a kik Nagyváradot tudományra akarják tanítani. Természetesen ott vannak köztük Ágoston Péter, Mártonffy Marcell, Várady Zsigmond is. A Darwin-kör a kir. kath. jogakadémia ifjuságára is kivetette a hálót: állítólag néhány jogász gyűlést akar összehívni s azon a mellett kívánnak agitálni, hogy a jogászfuság ne lépjen be más egyesületbe, még az olvasó körbe sem, mint csak a Darwin-körbe. Ez egy kissé bajos lesz, mert a jogakadémia hallgatói csak olyan egyesületek lehetnek tagjai, a melybe való belépést a miniszter külön megengedte, a Darwin-körnek pedig ilyen engedélye nincs, tehát abba joghallgatónak belépni nem is lehet. Különben is kétségtelen dolog, hogy az ifjuság érettebb része nem fog felülni azoknak, akik előre nagy hanggal hirdetik magukról az akadémián, hogy ők kívül állanak a hazán és felül az Uristenen is. A »Darwin-társaság« egyébként a belépésre felbivásokat is bocsátott ki, melyeket azonban csak »a szervező bizottság« irt alá; az egyes

Iskolai idény

Telefon 130.

Telefon 130.

beáltával felhivom szives figyelmét a m. t. vevőközönségnek, **harisnya, esőernyő női és gyermek kalap különlegességi fizetemre**, hol nagy választék áll a vevőközönség rendelkezésére szolid, szabott árak mellett.

Tisztelettel

Ujhelyi Róza

női kalap harisnya és ernyőkülönlegességi üzlete Nagyvárad, Rakóczi-ut.

nevekkal nem rukkoltak ki. Az »előítélet mentes tudomány« igéri, de a mint az előkészületekből látjuk, hiába van köztük két kir. kath. jogakadémiai és egy kath. főgimnásiumi tanár, az ő boltjukban inkább csak a tudománymentes előítélet lesz kapható.

* **35 éves találkozó.** Vasárnap, szeptember hó 12-én érdekes találkozó lesz Nagyváradon. Összejönnek barátságos találkozóra azok, akik ezelőtt 35 évvel tettek érettségi vizsgálatot a nagyváradai premontrei rend főgimnásiumában. Ezek között a régi iskolatársak között vannak: Gróh Ferenc debreceni kispóstopost, Siket Traján postaigazgató, Lopusny Gyula Szt. Iósef intézeti alkormányzó, Bahl Emil postatanácsos, Kiss Dóme ügyvéd, Fuszek Lajos kamarai tisztviselő, Fülöp Lajos tanker. tollnok stb. Reggel 8 órakor Te Deum lesz és szent misét hallgatnak a régi iskolatársak a Szent László templomban, amelyet Gróh Ferenc prépost kanonok tart.

* **Megnyiták a könyvtárak.** Az őszi idő beálltával fokozódik az olvasási kedv. Ertesítjük olvasóinkat, hogy a tegnapi nappal megnyiták úgy a kath. kör könyvtára, mint a népkönyvtárak és a községi iskola könyvtára.

* **A természeti műemlékek védelme.** A belügyminiszter az év elején körrendeletet adott ki, hogy a természeti emlékek védelmére a hatóságok gondot fordítsanak. A rendelet tárgyában tegnap a megyeházán bizottsági értekezlet volt, melyen *Keszthelyi Zoltán* elnökölt. A bizottság határozottan mondta ki, hogy előterjesztést tesz a miniszterhez, miszerint körrendeletileg kötelezze a természeti emlékek tulajdonosait azok jókarban tartására, illetve védelmére. Hogy pedig a tulajdonosok tényleg meg is feleljenek e rendeletnek, annak ellenőrzésére az előjáróságokat, főszolgabírákat és a kulturmérnöki hivatalt javasolták megbízni.

* **Ki a nyertes.** A Nagyváradai Városi Vasut üzemeltetőségének ez uton értesíti a t. közönséget, hogy folyó év augusztus hóra vonatkozó menetjegy sorsolást szeptember 6-án a kir. közjegyző ér. közbejöttével megtartotta, mely sorsolás alkalmával az augusztus 29-én utazásra felhasznált 10 filléres rendes jegy 0.3. sorozat 12662. számú menetjegy lett kihuzva. Felhívatik ezen jegy tulajdonosa, hogy a nyeménnyre jogosult 0.3. sorozat 12662. számú 10 filléres rendes jegynek pénztárunknál leendő beszoállítására ellenében az 50 korona jutalmat a hivatalos órák alatt felveheti. Egyben közöljük, hogy ugyancsak sorsolás útján állapított meg, hogy a július hónapban esedékes jutalom díjat a Nagyváradai községi tanítók segélyegylete kapta meg. Az üzemeltetőség.

* **Emberi hulla a kutban.** Érmihályfalvai tudósítónk telefonálja, hogy borzalmas eset tartja izgalomban a lakosság kedélyét. Tegnap reggel, amikor a pásztorok a Fekete-földi itatókútnál az állatokat akarták itatni, a kutban egy ősz emberfejet láttak. Azonnal jelentést tettek az előjáróságnak, mely a kuthoz ment és a kuthból egy 62 év s emberi hullát huzott ki. A hulla a kutban álló helyzetben volt s a keze imára volt kulcsolva. A csendőrség megindította a nyomozást s megállapította, hogy a meghalt embert *Tassi Sándor*nak hívják. *Tassi Sándor* gróf *Stubenberg* székellyhidi birtokán volt mint kanász alkalmazva. A mult héten eltávozott a grófi birtokról és akkor fizetéséből 35 korona pénzt is magával vitt. Érmihályfalván vásár volt, ahol *Tassi* a pénzének legnagyobb részét elmulatta és ittas állapotban indult haza. Utközben találta a Fe-

keteföldi itató kutat és nagyon valószínű, hogy ebbe beleugrott. Nincs kizárva azonban az sem, hogy az idős ember vizet akart meríteni és így esett a vízbe. A megmotozás alkalmával 70 fillér pénzt találtak. A hullát tegnap felboncolták és eltemették.

* **Gyanus haláleset.** Tenkéről jelenti tudósítónk, hogy ott most egy titokzatos eset tartja izgatottságban a községet. Tegnapelőtt délután *Percse Gábor* földműves a *Friedmann*-féle korcsmába ment és ott pálinkát ivott. Tegnap délután az ember hirtelen meghalt és pedig mérgezési tünetek között. Tekintettel arra, hogy nincs kizárva, miszerint faszszmérgezésről van szó, a vizsgálatot megindították. Lehetséges azonban, hogy *Percse* gombamérgezésben halt meg, mert előtte való nap gombát is evett. A vizsgálat lesz hivatva megállapítani a halál okát.

* **Leharapott fül.** A biharmegyei köz-kórházba beszállították ifj. *Király Ferenc* szalárdi földművest, akinek a bal füle le van harapva. A kihallgatás alkalmával előadta, hogy *Stein Izidor* korcsmájában sörözött *Bimbó Sándor*, *Elek Imre* és *Bimbó János* odavaló lakosokkal. *Bimbó Sándor*, aki ittas állapotban volt s aki nagyobb összegű pénzt hordott magánál, *Király Ferenc* és *Bimbó János* haza akarták kísérni, s velük ment *Elek Imre* is, aki a már ittas embert ismét hitta a korcsmába vissza. *Bimbó Sándor* hajlandó is volt visszamenni, ebben azonban öccse és *Király* megakarták akadályozni, féltvén, hogy a nála levő összeget el fogja pocskolni. Ekkor *Bimbó Sándor* öccsének kezét megharapta, s midőn ennek jajgatására *Király Sándor* kérte az otthonmaradásra, annak neki ugrott és bal fülét leharapta. *Bimbó Sándor* sérülésével a kórházban ápolják, felgyógyulása hosszabb időt fog igénybe venni.

* **Megsérült munkás.** Ifj. *Dreszner Tamás* élesdi lakos (fűrészgári munkás) t. hó 6-án gőzfűrészzel egy hosszabb deszkát fűrészelt, amelynek vége be volt hasadva. Amint a körfűrész a deszka egyik végét levágta, a hasadásnál megakadt s a deszkadarabot a segédkező *Csizmák Mihály* kezéből kiütötte és *Dreszner Tamás* jobb kezét odakapva annak mutató és közép ujját elvágta. Sérülése 20 napon belül gyógyul. A megejtendő vizsgálat fogja megállapítani, hogy a balesetet mi okozta. Beszállították a Biharmegyei köz-kórházba.

* **Sztrájkoló hidmunkások.** A felső garasos hid építését *Incze Lajos* és társa mérnöki és építési irodása végezteti. A vasbeton munkálatoknál dolgozó husz napszamos tegnap reggeli órákban sztrájkba lépett, mivel a nevezett cég a megállapított munkarendhez ragaszkodva a munkások által kért minimális béremelést nem teljesítette. A rendőrlőkapitány délután 3 órára hívta össze a munkások megkizottjait s az *Incze* cég képviselőjét békéltetés megkísérlése céljából. Ezen törekvés azonban nem sikerült, amennyiben a munkások ragaszkodtak az általuk megállapított béremelés megadására s a munkaadók nemcsak hogy ezt megadni nem akarják, hanem a munkásokat az előző feltételek mellett sem alkalmazzák s helyettük a hidépítéshez más munkásokat alkalmazták.

* **Kitiltott jómadarak.** A rendőrség *Sanyó Mihály* és társainak két rendbeli lopás ügyében a nyomozást befejezte és a tegnap kézrekerült harmadik tettes *Szandi József*fele együtt a másik két elcsipett jómadarat is átküldötte a kir. ügyészséghez. A három jómadarat vallott.

x ISKOLAI BEIRATÁSOK megkezdődtek, mely alkalmából ajánljuk gyermek cipők, kalapok és fehérművek beszerzésére **REICHARD** áruhaza céget Fő-utcán,

x **Telefon 897.** Az őszi idény közeledtével van szerencsénk a n. é. vevőközönség b. figyelmét felhívni ujonnan berendezett és megnagyobbított üzletünkre, melyben berlini és párisi divat tudósítások alapján úgy a női felöltőknél, mint a szövet és fehérmű osztatálnál a legszebb és legfinomabb áruk vannak raktárom. Mérték után megrendeléseket jutányosan eszközölünk. Tisztelettel *Klein Géza* és *Ödön Nagyvárad Rákóczi-ut 2.*

TANÜGY.

Iskolai értesítők.

XII.

Iparoktatásunk.

Egy csinos, izléssel kiállított »Ertesítő«-füzetben, 25 éves munkáról számol be a nagyváradai szakirányú ipariskoláról *Szűts Izsó* ipariskolai igazgató, tanár és szakfelügyelő.

25 év egy intézet életében igen szép idő, de nem tulnag egy ember és egy nemzetnél is az, ha a haladás, fejlődés fokozatát mutatja.

Jól esik az embernek forgatni azt a kis könyvet, mely dióhéjban is hű képet ad a folyót 25 évről és dióhéjban is ékesen bizonyít a haladó korról; széles látókört, vasakaratot, határozott irányt, nemes versenyt, célszerűséget olvashat ki magából.

Mig másutt sok helyt az országban beszéltek és beszéltek, szóvitában merültek ki évtizedeken át s ma is ott vannak, vagy alig élőbb, mint 10—20 évvel ezelőtt, addig Nagyvárad dolgozott és dolgozik ma is, lázasan siet. Ez kultúra, ez ideál, közigazdasági tény, nemzeti erő.

Jól esik, mondom, olvasni azt a kis könyvet s látni belőle, hogy van a magyarnak is akarata, ereje, ipari tehetsége, képessége, csak vezető, lelkesítő, agitáló, terelő ember álljon az élén. S ezt úgy látszik a nagyváradai ipariskola megtalálta *Szűts Izsó*ban, mert a statisztikai adatok rohamos fejlődést az utóbbi 14 év alatt mutatnak, — s ez az ő ideje.

Ragány János felügyelő bizottsági elnök arcképe áll a füzet élén s utána 2 színnyomatu kép a kiállításról 4-iknek pedig mintázási lenyomat levélelemekből. Izen sikerült dolgok. A szövegben pedig először *Ragány Jánostól* bucsuzik el bensőségteljesen, ki 14 évig volt elnöke az intézetnek.

A 6. és 7. oldalon az iskola fejlődését írja le 1884—85 től 1908—09 ig. Alapját, mint írja, a »Ratio educationis« vetette meg, mert a több »céh«-vel bíró várost »normalis« iskola felállítására kötelezi; de azért 1885-ben a vasárnapi ismétlő iskola alakul át ipariskolává. 1885—1890—91-ig nem nagy lendületet mutat. *Szűts Izsó* 1895—96-ban vette át. Ettől az időtől rohamos fejlődésnek indul. Továbbképző tanfolyamok keletkeznek, szakokra oszlik, a rajzosztályok pedig megkésztetődnek olyaonyira, hogy a mult tanévben már 41, csupán rajz és 36 a közismereti osztályok száma, — tanuló 1728; tanár, tanító 65, ki 30 tanterebben tanított.

Szűts Izsó a rajztanítás terén új utat tört, szakított a régi sablonos rendszerrel, az unalmat keltő kötött nehéz dolgokkal. Egyszerű, elemi, könnyen felfogható, akarat ébresztő, mindenkitől hozzáférhető módszerrel a természet után indul.

Ez az egész oka, hogy az intézet annyira fejlett.

A mult tanévben csak továbbképző tanfolyam 16 volt egyes iparágak szerint, hol 283-an vettek részt végzett segédek, mesterek stb. Ekvözben rajz és késűgyességi kiállítások rendezettek. Az év végén pedig tanoncmunkakiállítás volt, ahol 285 tanuló kapott jutalmat és elismerő oklevelet.

Befejezve sorainkat, azt mondhatjuk, nagyra nőtt már a gyermek, kicsiny a tér neki, építsük meg, mielőtt a hajlékát, hadd bonthassa ki teljesen megnőtt, szépen kifejlődött szárnyait városunk díszére.

K—s.

EGYESÜLETEK.

A legényegylet ifjusági gyűlése.
A legényegylet ifjusága e há 9-én, csütörtökön este 9 órakor Teleky-utca 13. számú helyiségben gyűlést tart. Tárgyai: 1. A férfi dalárda újjáalakulása, a karmester és elnök felkérése; 2. ünnepélyes és ideiglenes tagfelvétel; 3. a colon megbeszélése s a tánciskola beiratkozása. Az egylet igazgatója ezúton hívja meg az egylet összes ifjuságát, úgy a dalárdistákat, mint a leendő kolonistákat, végül különösen a felvétel előtt álló tagokra.

Igazságszolgáltatás.

Angyalcsinálók a törvényszék előtt. A múlt év május havában nagy angyalcsináló bandáról rántotta le a leplet az élesdi csendőrmester Csatosi Benjámín. A vizsgálat során e bűnös vállalatnak 27 ténykedésére jött rá a bíróság. A tegnapi napon négy vádlott került a vádlottak padjára: Ille Anna születésű, Hójtá Anna 18 éves leány, Modog István és Ille Tódor. Korn Lajos elnöklése mellett a tárgyaláson bebizonyosodtak az ügyész által emelt vádak s a törvényszék Hójtá Annát 8 havi, a többi három vádlottat pedig 6-6 havi fogházra ítélte.

TÁVIRATOK.

Az északi sark fölfedezése.

— Peary sikere. — Cook Frederic nyilatkozata Peary expedíciójáról. —

Konstantinápoly, szeptember 7. Pearynak Indian Harbourból Ray fokon át a new-yorki Timeshez intézett távirata szerint az északi sarkot április 6-án érte el.

Kopenhága, szeptember 7. A Politiken című újság tegnap estebédet adott, amelyre dr Cook és a jelenleg itt időző hírlapírók voltak hivatalosak. Midőn Cookot a legújabb táviratokról értesítették, a következőket jelentette ki:

— Nem vagyok abban a helyzetben, hogy megítélhessem, vajjon a Ray-fokról küldött távirat valódi-e vagy nem. De, ha igaz, nagyon örülök. Peary ebben az esetben az északi sarkot egész más úton érte volna el. Ez mindkettőnkre nézve nagyon megtisztelő.

Konstantinápoly, szeptember 3. A National Tidende azt írja reggeli kiadásában, hogy Cook megkérdezésre kijelentette, nagyon valószínűnek találja, hogy a táviratot Peary maga küldte el és ebben az esetben tehát igaz, hogy Peary az északi sarkon volt. Nem tehető fel, hogy a táviratot meghamisították volna. Labradoron van dróttalan távirda-állomás. Pearyt ott jól ismerik. Más emberre nézve igen bajos volna, hogy magát Pearynak kiadná és hogy annak nevében adna fel táviratot. Cook nagyon is el tudja képzelni, hogy Peary ezen az úton is visszatérhetett. Az évszakkal az egész pompásan összeegyeztethető. Cook semmiképen sem találja sajtáságnak, hogy ő a Peary-féle expedíciónak semmiféle nyomát nem találta, mert egyrészt az expedíció később érkezett az északi sarkra, mint Cook, másrészt nem lehet őz arktikus vidékeken könnyen egymás-

sal találkozni. Végre kifejezte abbéli örömét, hogy Pearynak is sikerült célját elérni, mely után annyi év óta törekedett.

REGÉNYCSARNOK.

HUSSON ORVOS.

REGÉNY

Írta: Charles Masset.

Fordította: Sz. I.

(Folytatás.)

29

A marquis kezét dörzsölte és oldalát fogta nevetésben.

— Ah! A kópé! — kiáltá felálva. — És a hitvány népség ezért kergetett el? . . . Tőlem érdemdíjat kaptál volna . . .

— Nem hallgatsz el mindjárt, semmirevaló! — mondá Bastienne kisasszony, oldalba bökve a marquist; mondhatom szép elvek. — Azután félrevonta és a fülébe sugta:

— Mondd inkább, hogy keresztfiadat kissé korai érzelmek bántják; a te nyomdokaidon jár, kötni valót!

— Ép ez az, a mivel tetszésemet kiérdemelte — válaszolá Rosiérés ur, az ablaknak dőlve; csak pityergő öcsém is hasonlítana hozzám! De nem, Saint-Marie ereiben vér helyett szentelt víz folyik . . .

— Klég, Voltaire-imádó! — kiáltott közbe Bastienne kisasszony felháborodva.

Lőrincet ezalatt a bordeauxi nedv tüze és a kimerültség édesdeden elszenvedítették; elkábult fejével hátradőlt a karos székben, hosszú lehunytt szempillái árnyékot vetettek rózsás arcára és nyitott ajkai látni engedték fiaom fehér fogait.

— Lám, elaludt! — suttogá a marquis a gyermekre mutatva.

— Mily szép e kis fickó, — mondá Bastienne kisasszony naiv csodálattal.

— Már most mit tegyünk vele? — kérde a marquis gondolkodva.

— Ágyba kell fektetnünk; mit tehetnünk egyebet? — válaszolá Fierbois kisasszony.

— Igaza van keresztanyám, majd szólok Ambroisinenak, hogy vessen ágyat a kék szobában . . .

Rosiérés ur lábujjhegyen távozott. Mire visszajött, az ágy már meg volt vetve. A marquis és Bastienne kisasszony ölbe vették Lőrincet ruhástul, székestül. A gyermek felnyitotta szemét, megpillantotta a rezgő gyertyafényben a két mosolygó arcot, keresztatyját és az agg leányét, pár érthetetlen szót mormogott és ismét hátradőlt álomittas tejevel.

— Mig Rosiérés ur a gyermek levetkeztetésével bajlódott, Fierbois k. a fejére huzta kámszáját, meggyújtotta kézi lámpáját, előkereste az előszobában a nagy fűtykösét, melyet sétatobnak használt és magányosan hazafelé indult, a petites-isletesi üvegutába.

VII.

Másnap reggel Lőrinc még aludt a kék szoba nagy ágyába, midőn Rosiérés ur a lugasban sétált és a történetek fölött gondolkodott. Égből csöppent keresztfia nevezetes változást fog okozni agglegényi nyugalmas életében. Mindenek előtt bizonyos, hogy a marquis nővére, Briuelles asszony, ki csak fia. Sainte-Marie érdekeit ismeri, majd görbe szemmel nézi a bois-des-pensesi kastély fiatal vendégét; azután meg Hussonékkal is számolni kell.

Igaz, hogy Lőrinc egy cseppet sincs elragadtatva a pék szeretetreméltóságától, de nem szabad feledni, hogy a gyermek még kis-korú; nem szabad őt családjá köréből kiragadni Husson Memmie beleegyezése nélkül, mi végből a pékkel kellemetlen levelezésbe kell lépnie. De ezzel még nem tett mindent; tegyük

fel, hogy a pék szabad kezet enged a marquisnak: mit tévő lesz Lőrincel, kit csak nem hagyhat elkorcsosodni az isletesi élet téltlenségében? Társadalmi állásra kell segíteni és mindent elkövetni, hogy az életben derék pályára tegyen szert.

A marquis kissé megborzadt e gondolatra; agglegényi önzése megrémült a nagy felelősség tudatában. De arra, hogy Lőrincet visszaküldje Juvignibe, gondolni sem akart!

(Folyt köv.)

A szerkesztésért felelős

Dr. VUOSKICS GYULA.

Fürdői menetrend.

NAGYVÁRAD—PÜSPÖKFÜRDŐ.

	reggel	d. e.	d. u.	d. u.	este	este
Nagyvárad ind.	7 50	9 50	2 10	4 50	6 40	9 47
V.-Velece >	8 00	10 00	2 20	5 00	6 50	9 17
Rontó >	8 16	10 16	2 36	5 16	7 06	9 23
Püspökfürdő érk.	8 21	10 21	2 41	5 21	7 11	9 48

PÜSPÖKFÜRDŐ—NAGYVÁRAD.

Püspökfürdő ind.	8 59	10 59	3 19	5 59	7 49	10 32
Rontó >	9 04	11 04	3 24	6 04	7 54	10 37
V.-Velece >	9 17	11 19	3 37	6 17	8 07	10 50
Nagyvárad érk.	9 27	11 29	3 47	6 27	8 17	11 00

NAGYVÁRAD—FÉLIX-FÜRDŐ.

	d. e.	d. e.	d. e.	d. u.	este	este
Nagyvárad ind.	8 00	10 00	2 20	5 00	6 50	9 27
V.-Velece >	8 10	10 10	2 30	5 10	7 02	9 37
Rontó >	8 16	10 26	2 46	5 26	7 16	9 53
Félix-fürdő érk.	8 33	10 33	2 53	5 33	7 23	10 00

FÉLIX-FÜRDŐ—NAGYVÁRAD.

Félix-fürdő ind.	8 40	10 40	3 00	5 40	7 30	10 13
Rontó >	8 47	10 47	3 07	5 47	7 37	10 20
V.-Velece >	9 00	11 09	3 20	6 00	7 50	10 37
Nagyvárad érk.	9 10	11 19	3 30	6 10	8 00	10 47

NYILTÉR.

Kiadó helyiségek

nov. 1-re Teleky-utca 13. sz. alatt.

1. Nagy üzlethelyiség.
2. Egy szoba, konyha, kamarából álló lakás az udvaron.
3. Két szoba, konyha, kamarából álló lakás az udvaron.

Értekezni lehet délutánonként az egylet igazgatójánál: Csengery-utca 2. szám alatt.

A legmegbízhatóbb arcápolószert a szeplő és májfolt ellenes

Lilium-Krém

szappan és puder.

Ára 1—1 korona. Ára 1—1 korona

Kapható:

„Arany-Sas” gyógyszerárában
Nagyváradon, Szent László-tér.

ŐSZI

ujdonságok

Leitner Márton

országos hírű

női divatházában

Nagyvárad, Zöldfa-utca 5.

(Saját ház)

Egyedül álló nagy választék az egyszerű kivittől a legfinomabb izlésig.

Női gyapjukelmék.

Angol divat ujdonságok

Blouz és pongyola kelmék.

Kosztüm-szövetek.

Egyszínű fényposztók.

Ferdén csikozott kelmék, melyek az idei őszi divatot képviselik.

Mosó parkettek

áriási választékban.

Különleges ujdonságok selymek és diszekben. Vászonszövet és asztalneműek.

Menyasszonyi kelengye 200 koronától 10000 koronáig.

Rendkívüli választék

nagy- és futószőnyegekben, ágytakarók és függönyökben.

Állandó maradék vásár félárban

Olcso szigoru szabott árak.

Helyi és vidéki telefon: 413.

MEGLEPŐ SZINTE CSODÁLATOS GYÓGYEREDMÉNYEKA

APTAMÁSI

LITHIUM-GYÓGYVIZ-

*zel gyomor:oesé-hólyagés
bélbántalmaknál vala-
mint asthma, bronchiale,
köszvény és húgysavas
diathesis eseteiben.*

Kaplan Wurst József útszer
csónak- és ásványvíz keresked-
sége N. Váradi, Rákóczi-ut. 7. sz.

Szülők figyelmébe!

Chrisztoné Dús Ilona

tulajdonát képező hatóságilag engedélyezett
háztartási iskolában (Rákóczi ut. 15.)
tolyka 10-15-érei az ugyancsak hat. eng.

kézimunka tanfolyam is

megnyitott, szakavatott, okleveles tanítónők
vezetése mellett, melyre növendékek
felvétetnek. A tandíj igen mérsékelt. El-
sajátíthatók az összes

női kézimunkák

valamint felsőruha és fehérnemű
szabás és varrás.

Növendékek felvételek a

őző-tanfolyamra

is a szünetidőre, kik csekély havi tandíj mel-
lett a legfinomabb sütemények, cukorkák,
sültek, pástétokok, krémek, gyümölcs befőz-
ések készítését is kényelmesen elsajátíthatják.

Vidéki növendékek

bentlakásra elfogadjatnak. Az intézetben
igazi családi felügyelet és gondozásban rés-
zesülnek.

Felvilágosítást nyújt

az igazgatónő.

Nagyvárad, Rákóczi-ut 15. sz.

Halló! Kérem a 882. számot! t. i.

Frenkel Ignác

asztalos

Kert-utca 16. szám alatti butorraktárát, hol
minden szoba- és konyha-butortárolt raktáron van.
Vesz és elad kevésbé használt butorokat. Bu-
tor tisztítást és szakosított javításokat a legol-
csóbban végez. Butorszükségletünk beszerzése
előtt saját érdekünkben ne mulasszuk el a
fenti céget felkeresni.

Értesítés.

Több oldalról arról értesültem, hogy fehérnemű
varrodámat nem folytatom, tisztelettel értesítem a
n. é. közönséget, hogy ne adjon hitelt ennek a
rosszakaratu híresztelésnek, sőt most még jutányosab-
ban eszközölhetek minden e szakmába vágó munkát,
mivel üzletem saját lakásomon folytatom és
nem kell fizetnem a nagy üzletért, elvállalok
minden fehérnemű varrást, himzést, a leg-
újabb himzőminták előnyomtatását, menyass-
zonyi kelengyéket a legszebb kivitelben. Tan-
ulók felvétetnek, varrásban és szabásban oktatást
nyernek.

További kegyes pártfogását kéri mély tiszte-
lettel

Özv. Gyurikovits Béláné

Alapi-u. 4. volt régi Posta-utca

Tisztelettel tudatjuk, hogy az
élesdi erdősegekben

termelt tűzifa szállítását és eladását

megkeztük

s ajánljuk vagononként

és méterenként

I-ső osztályu

:: bükkhasáb tűzifánkat ::
házhoz is szállítva

Nagyobb vételnél megfelelő árendemény!

Rendeléseket kérjük Központi
irodánkhoz (Uri-utca 3 sz.)
és Fried és Társához Te-
lek-ut. 16. Telefon 914.

Telefon 814.

Élesdi Erdőipar és Koepfer-rendszerű
Fatelítő r.-t Nagyváradon.

EURÓPA

nagyszállóda

Nagyvárad, Rákóczi-ut.

Tulajdonos: Fülöp István.

Szigoruan szolid családi mulatóhely.
Nagyvárad legszebb — vadregényes
kerje a hegy tövében. Minden este
elsőrangú mozgófénykép előadás. Ki-
sárolag saját szüretelésű borok. Fris-
sen csapolt kőbányai sör. Esténkint
cigány zene. Kitógástalan magyar
:: konyha. Polgári árak. ::

Gyászoló közönség figyelmébe!

Mindennemű bel- és külföldi **sirköveket**
márvány, granit és syenit
a legjutányosabban

Edelstein Sámuel

sirkőraktárában

Rákóczi-ut (Fő-utca) 11. szám.

Moskovits-palotában szerezhető be.

Biró István

cipész mester

Nagyvárad, Nagyteleky-utca 38. sz.

Készít mérték után uri és női cipőket, kifogástalan szabásuakat. És **egyéves önkéntes uraknak** minden fegyvernemhez cipőt, csizmát előírás szerint legjutányosabban. —

Olcso árak!

Pontos munka!

Kalap virágok

a legfinomabb kivitelben, valódi francia rózsák a legszebb színekben, valamint präparált pálmák, disznóvénnyek és menyasszonyi koszorúk **mélyen leszállított árban** kaphatók **Kapucinus-utca 5. sz. alatt.** Régi virágok festését és frissítését jutányos áron eszközli: **REICH**
:: **IRMA**, művirágkészítő. ::

Állami felügye-
let alatt álló

nagyváradai középiskolai internátus

gimnáziumi, reáliskolai, felső kereskedelmi és polgári iskolai tanulók részére, egyenkinti tanítás nevelőtanárok vezetése és ellenőrzése mellett. Szigorú korreptálás és naponkénti kihallgatás a feladott leckékből.

Az ellátás, tan- és nevelés díja egy tanévre 700 k. cr.

Az intézet a város **legegészségesebb** helyén fekszik, közel a **tanintézetekhez.** Bő tájékoztatást kívánatra küld az intézet **tulajdonosa** és **igazgatója,** kivel értekezhetni lehet naponként **9—12-ig,**

Nagyvárad, június hó 22.
Tisza **Kálmán-tér 9.**

DÉNES PÁL,
intézettulajdonos és igazgató.

A Nagyváradai Hitelbank Részvénytársaság

Üzlet helyiségét

1909. május hó 5-én a **Szent László-tér** és **Zöldfa utca** sarkán levő **Deutsch K. I.-féle** ház emeleti helyiségébe helyezte át.
Bejárat a **Zöldfa-utcai** részen.

Kecskeméthy István

etterme, sörcsarnoka, kavéhaza, legszebb kerthelyisége **NAGYVÁRAD, KERT-UTCA.**

Naponta frissen csapolt sör, saját termésű
:: tisztán kezelt hegyi borok ::

Társas ebédek, vacsorák, vagy lakomák étlap szerint, vagy megállapított árak mellett elfogadtatnak. ::

Abonensek elfogadtatnak mérsékelt árak mellett ::

Egyben van szerencsém a vidéki utazó közönség szives figyelmét felhívni, hogy vendég szobáimat újonnan berendeztem és tisztántartására különös gondot fordítok. Ugyiszintén a szállóhely olcsó ár mellett szives rendelkezésre áll.

Hol szórakozunk esténkint? csak is a NEMZETI SZALLODA hűvös és kellemes kerthelyiségében, hol minden este mozgófénykép előadások tartatnak cigány zene mellett. Minden második nap teljesen új műsor.

Számos látogatást kér tisztelettel

KECSKEMÉTHY ISTVÁN

a Nemzeti Szálloda bérőlje.

Iskolai idény beálltával

fedezzük szükségletünket kész fiu- és gyermekruhákban csakis

KÁLMÁN FERENCZ

férfiszabó kész ruhaáruházában

Nagyvárad, Rákóczi-ut. (Az Orsolya-zárdával szemben.)

Legjobb helyen készült munka.

Utólérhetetlen olcsó szabott árak

S Z O L I D

B U T O R O K B A N

alkalmi bevaráslás eszközölhető, különösen menyasszonyi berendezésekben a Fekete Sas-palotában (a Szent László-téri oldalon) hol a legmodernebb háló-, ebédlő- uri-szobák, szalon-berendezések, vas- és rézbutorok ::

mélyen leszállított árak mellett adatnak el.

Pártoljuk a helyi ipart!

Tanulók felvételnek

Telefon 491. szám

Eredeti saját gyártmányu ESSLINGENI FAREDONYÖK

Acéllemez görredőnyök, vasszerkezeti munkák, vasrácsok, tüzhelyek, sirkerítések, csavarárúk, épület vasalások stb.

kizárólag **Szántó Dezső** mű- és épület lakatosnál
Szent János-utca 25. szám ■ Versenyképes árajánlattal szívesen szolgálok.

Pártoljuka helyi ipart

Tanulók felvételnek.

Telefon 491. szám

Nagyvárad város

V I L L A M O S M Ū V E

Iroda és raktár: NAGYVÁRAD, Vár-tér 1.

Raktáron tartjuk a javított dr. Just-féle

Wolfram lámpát

melynek áramfogyasztása az izzólámpával szemben 75 százalék megtakarítást mutat fel. 40 gyertyás W o l f r a m lámpa darabja 3.60 kor. 100 gyertyásé 5 kor. 50 fill.

S a izzólmpa dbja 72 fillér,

tehát 5 százalék kartert áron alul.

Az új anemti izzólámpa különlegességek, fényképes z-l á m p á k, ugyancsak legolcsóbb áron kaphatók.

Csillárok,

í v l á m p á k

állandóan nagy választékban kaphatók s a villamos telepen külön e célra épített nagy

csillár-raktárunkat megtekintésre ajánljuk.

Ugyanott állandóan raktáron tartunk

villamos motorokat

1. léőrőtől 12 léőrőig minden nagyságban

Elvállaljuk

és erőátviteli berendezések felszerelését, bőví-tését, átalakítását, javítását, ivlámpák kezelését, hozzávaló szénpálcák szállítását, berakását és minden e szakmába vágó munkálatokat a legolcsóbb árak mellett.

Költségvetések ingyen.

villamos világítás

Telefon szám 514.

Főszerelő telefonja 55. sz.

Egész éjjel ügyeletes szolgálat.

SZABÓ JÁNOS

uri divat szabó és egyenruha készítőnél a legdivatosabb szövetek dus választékban vannak főlhalmazva.

Modern szabás. Izléses munka.

Fő-utca, (Gerliczy-palota.)

Tanuló felvétetik.

H o r d ó k

100 literestől 800 literesig állandóan vannak raktáron

Shemidt József

kádár mester

Nagyvárad, Körös-utca 31.

Zárdai növendékeknek

előírás szerinti kész ruhákból, felöltőkből, harisnyákból, keztyűkből, téli alsóruhákból és fehérneműkből 10 százalék engedményt nyújt a most megnyitott

B A L O G és B E R K E S

női és gyermekfelöltők áruháza Nagyvárad, Zöldfa-u. 9. (A Zöldfával szemben)

Kérjen választékot!

Telefon 921.

Heiman Lipót és Társa

női és leány gyermek felöltők, gallérok, szücs és szörme-árak áruháza

==== Nagyvárad, Zöldfa-utca 25. =====

Telefonszám 243.

Telefonszám 243

Az őszi újdonságok és modellek
megèrkeztek.

JÓBUTOR

jutányos árban

REISZ MIKSA

==== butorgyárában =====
Békéscsaba. Nagyvárad.